

Л.О.

ОСОБЛИВОСТІ УСВІДОМЛЕННЯ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ УЧНЯМИ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ (НА МАТЕРІАЛІ УРОКІВ ЛІТЕРАТУРИ)

Пошук шляхів підвищення ефективності розвитку мовлення учнів з порушенням слуху в системі спеціального навчання, виховання та реабілітації є предметом досліджень у сурдопедагогіці.

Розуміння літературного твору учнями даної категорії, створення відповідного емоційного настрою від прочитаного є необхідними складниками адекватного сприймання ними художнього тексту.

Літературний твір – явище мистецтва, в основі якого є пізнання й оцінка дійсності, що належить до конкретної історичної епохи.

Першочерговим педагогічним завданням стосовно означеної категорії учнів є подолання труднощів у правильному розумінні представлені у творі вербальної інформації.

В спеціальній літературі наведено дані щодо особливостей усвідомлення прочитаних текстів учнями з обмеженою слуховою функцією. Так, Н.Г. Морозова визначила три ступені розуміння смислу прочитаного твору; Т.І. Бочкарьова виділила три рівня сприймання літературного тексту; Л.О. Головчиць та В.В. Єгоров – рівні сприймання моральної проблематики літературного твору; М.І. Нікітіна вивчила особливості розвитку мисленнєво-мовленнєвої активності дітей зі зниженим слухом на уроках читання і літератури. Вчені зазначають, що розуміння літературного персонажу тексту, художнього твору, в цілому, формується на основі загальних, спільних для двох категорій дітей (норма онтогенез і дітей з порушенням слуху) закономірностей, проте певний мовленнєвий недорозвиток останніх пригальмовує процес осмислення ідейної-тематичної спрямованості твору, адекватне визначення власного ставлення до прочитаного.

Зокрема, це проявляється в наївно-реалістичній характеристиці персонажа, яка є поверховою і спрощеною; специфічному усвідомленні окремих слів, словосполучень, цілих фраз, в яких розкриваються переживання літературного героя; нерозумінні мотивів вчинків; причинно-наслідкових залежностей, що вимагають від читача аналізу та узагальнення; внутрішній світ персонажа, його емоційний стан усвідомлюються гірше, ніж зовнішні ознаки поведінки; в пошуках відповідей на питання орієнтування не на текст в цілому, а на окремі речення; намагання до дослівного відтворення прочитаного; нерозуміння підтексту твору; спрощеність узагальнень і лише стосовно конкретної ситуації. Таким чином, розуміння художніх творів учнями з порушенням слуху характеризується схематичністю, поверховістю

та недостатнім аналізом поведінки і вчинків літературних героїв (Р. М. Боскіс, С. О. Зиков, А. Г. Зикеєв, А. М. Гольдберг, Г.М. Кобернік, О.П. Круглик, К.І. Луцько, Т.Ф. Марчук, М. І. Нікітіна, Е.І. Пушкін, Л.І Фомічова, М.К. Шеремет).

Таким чином, наукові дослідження російських та вітчизняних сурдопедагогів свідчать про наявність труднощів і характерних помилок в процесі аналізу прочитаного, що притаманні учням з ураженням слуху. Вони обумовлюються і посилюються своєрідністю загального і мовленнєвого розвитку даної категорії учнів. Факторами, що визначають цей процес є: своєрідність сенсорної бази, бідність словникового запасу, недосконалість володіння лексичною та граматичною базою мови, обмеженість мовленнєвого спілкування, а, відтак, досвіду, що призводить до неповного, а в ряді випадків, неадекватного розуміння значення окремих слів, речень, абзаців, відтінків зворотів мовлення.

Отже, пошук механізмів компенсації втраченої слухової функції та оптимізації у цьому зв'язку корекційно-педагогічного впливу на загальний та мовленнєвий розвиток дітей з порушенням слуху залишається наразі актуальним і своєчасним. Він ґрунтується і обумовлюється можливістю удосконалення мовлення даної категорії дітей, забезпечуючи їхню інтеграцію та інклюзію на сучасному етапі розвитку суспільства.